

měsí jemně písčité frakce. Poměrně často jsou prostoupeny bílými pseudomyceliemi tvořenými uhličitanem vápenatým. Vyskytují se zejména v sz. rohu mapového listu Hoříč, kde lze předpokládat mocnost až 10 m.

Naváté písky se vyskytují na j. okraji Hodonína a v širokém pruhu lemujícím údolní nivu Kyjovky mezi Lužicemi a Mikulčicemi. Jsou rovněž v údolní nivě, kde tvoří duny („hrúdy“). Obvykle jde o žlutohnědé až světle běžové, středně až hrubozrnné nevápnité písky místy s velmi slabým náznakem paralelní stavby, obvykle zvýrazněné změnou zrnitosti. Jejich mocnost pravděpodobně nepřesahuje 5 m. Nezvyklá je pozice navátých písků v podloží spraší ve stěně úložiště hlušiny sz. od Dolu Mír v Mikulčicích (obr. 1).

Fluviální písčité štěrky na dně údolní nivy Moravy a Kyjovky dosahují mocnosti od 5,5 do 9 m. Mají ocelově šedou barvu a jsou výrazně petromiktní. Jejich ukládání začalo zřejmě ještě před náporem posledního severského zalednění ($22\,400 \pm 3650$ BP, HV-7150, Lanžhot, j. od obce). Sedimentace resp. resedimentace těchto fluviálních sedimentů

pokračovala často až do středního, místy i do svrchního holocénu. V Mikulčicích byly na rozhraní s nadložními dunami („hrúdami“) zjištěny iniciální formy hranců (ústní sdělení J. Sekyry, ADÁMKOVÁ 2000).

Deluviofluviální sedimenty vyplňují dna periodicky protékajících údolí. Jejich charakter je závislý na litologickém charakteru bezprostředního podloží.

Literatura

- ADÁMKOVÁ, Š. (2000): Sedimentologické a sedimentárně-petrografické studium kvartérních sedimentů na lokalitě Mikulčice-Valy. – MS Přírodověd. fak. MU, Brno.
 JIŘÍČEK, R. – ELIAŠ, M. (2001): Geologie výdeňské pánve a jihomoravské lignitového revíru. In: HONĚK, J. et al.: Jihomoravský lignitový revír – komplexní studie. – Sbor. Věd. Prací Vys. Šk. báň., Ř. horn.-geol., monografie 3, 17–44. Ostrava.
 PAPP, A. (1954): Die Molluskenfauna im Sarmat im Wiener Becken. – Mitt. geol. Ges. Wien, 45, 1–112. Wien.
 URBAN, K. – BUDAY, T. (1942): Přehled geologie neogénu jihomoravského úvalu. – Zpr. geol. Úst. Čechy Mor., 17, 5, 280–288. Praha.

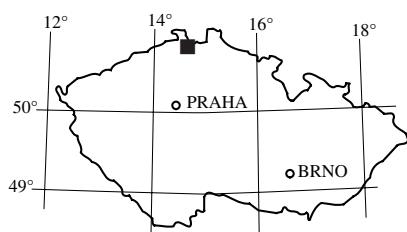
ZBYTKY PALEOGENNÍHO ZAROVNANÉHO POVRCHU V OKOLÍ PĚNKAVČÍHO VRCHU V LUŽICKÝCH HORÁCH

Remnants of Paleogene palaeosurface in the surroundings of Pěnkavčí Hill in Lužice Mts., northern Bohemia

DANIEL NÝVLT – JAROSLAV VALEČKA – JIŘÍ KŘELINA

Česká geologická služba, Klárov 3, 118 21 Praha 1; nyvlt@cgu.cz, valecka@cgu.cz

(02-24 Nový Bor)

Key words: palaeosurface, neovolcanites, Paleogene

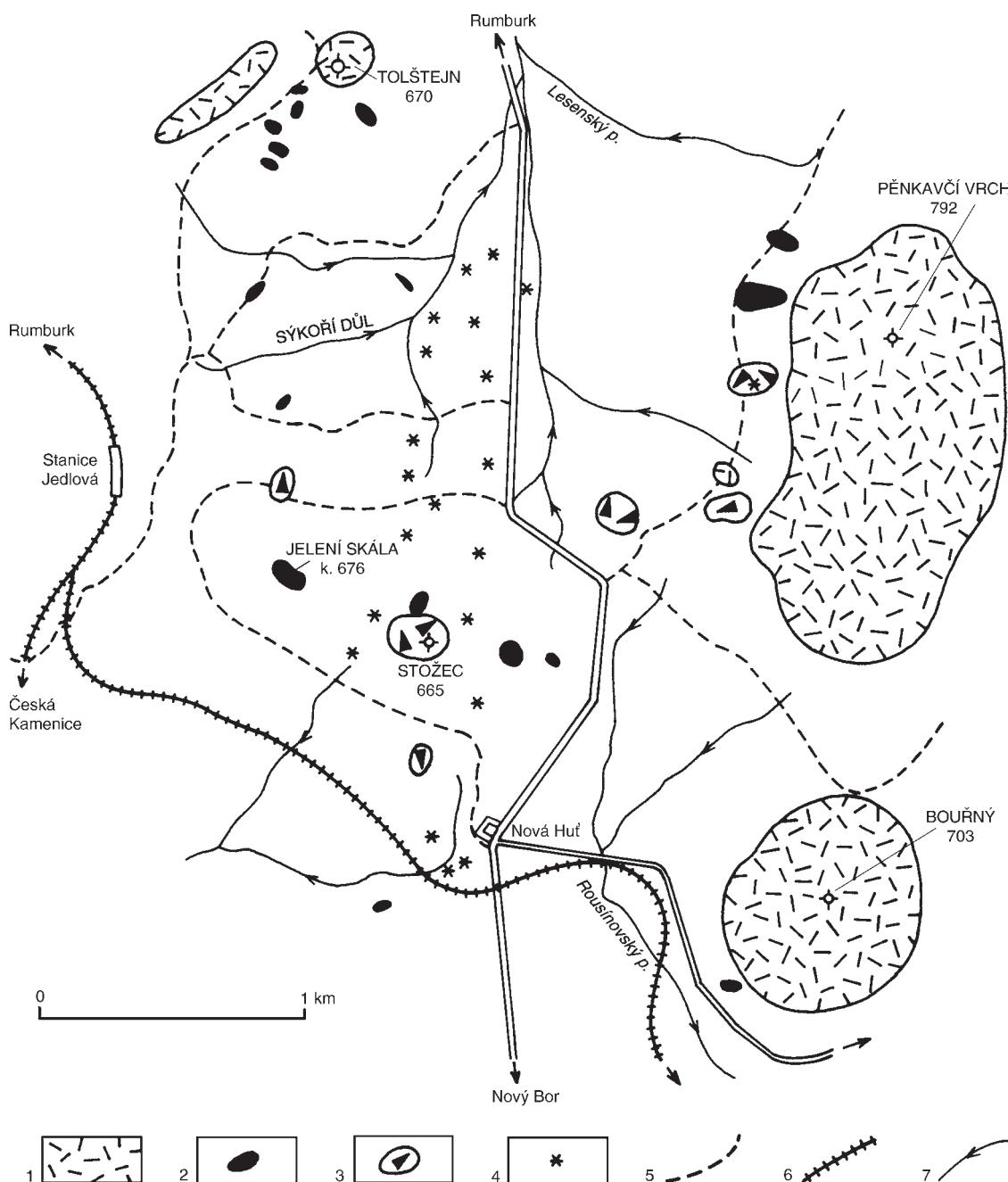
Abstract: The sub-rounded to rounded clasts of silicified sandstones, quartzites and less frequently also ferruginous sandstones were found at different altitudes in the surroundings of Pěnkavčí Hill in Lužice Mts. They were rounded by the function of long exposition on the surface rather than by an active transport and represent a remnant cover of a Paleogene palaeosurface, most probably of a pediplain. This planation surface predates the morphogenetic phase connected with the intrusion of neovolcanites dated from Upper Eocene to Pliocene. Therefore the most probable chronostratigraphic age of the pediplain cover is Eocene. However, more accurate dates of neovolcanic rocks are required for better chronostratigraphical setting of that palaeosurface.

Během základního geologického mapování a tvorby listu 02-242 Dolní Podluží základní geologické mapy 1 : 25 000 byly ve vrcholové části a na svazích protáhlého vrchu mezi železniční stanicí Jedlová a silnicí Nový Bor–Rumburk, stejně tak jako na sedle u Nové Huti nalezeny středně až dobře zaoblené klasty silicifikovaných pískovců až kvarcičů (VALEČKA et al. 2000a, b).

Vrch s nálezy klastů má charakter hřbetu, s úzkým plochým temenem, širokým do 200 m a dlouhým ~ 1 km. Osa hřbetu je orientována do směru ZSZ-VJV (viz obr. 1) a mírně se snižuje směrem k VJV. Nejvyšším bodem hřbetu je Jelení skála (676 m n. m.) při jeho z. okraji, tvořená členitými skalnatými výchozy olivinického foiditu. Druhým nejvyšším bodem hřbetu je Stožec (665 m n. m.), morfologicky nenápadná vyvýšenina ve v. části hřbetu, v místě, kde se nachází relativně rozsáhlé, ale špatně odkryté těleso vulkanické komínové brekcie, proniknuté drobným, pevným tělesem bazanitu. Morfologicky nápadný je kuželovitý tefritový pahorek na východním okraji hřbetu (663 m n. m.). Větším převýšením se vyznačují severní svahy Jelení skály, spadající až k vrstevnici 475 m v soutokové oblasti potoků na v. konci Sýkořího dolu (někdy též nazývaného Míšenskou dolinou). Kratší, jižní svahy končí okolo nadmořské výšky 515 m, v soutokové oblasti potoků, vytvářejících svým spojením říčku Kamenici.

Hřbet Jelení skály (nazývaný též Stožec) kromě terciérních vulkanitů tvoří, stejně jako okolí (viz obr. 1), především pískovce březenského souvrství conického stáří, náležející k lužickému vývoji České křídové pánve (ČECH – VALEČKA 1994). Pískovce jsou převážně křemenné, středně až hrubě zrnité, někdy s vtroušenými valouny křemene do 2–3 cm. Tyto pískovce tvoří spodní a vrcholovou část hřbetu. V jeho střední části převažují jemnozrnné, jílovito-prachovité pískovce s podřízenými vložkami hrubozrnných, zčásti štěrčíkovitých pískovců. Jelení skála je ve vrcholové partií proniknuta pěti tělesy neovulkanitů. Kromě zmíněných třech těles (Jelení skála, Stožec a pahorek na v. okraji hřbetu), vystupujících na nejvyšších místech se v severním

sousedství komínové brekcie na Stožci vyskytuje skalnaté výchozy tělesa tefritu. Při geologickém mapování byla na svazích Jelení skály nalezena čtyři dosud neznámá tělesa neovulkanitů (KŘELINA – VALEČKA 2000), tvořená podle FEDIUKA (2000) jak vulkanickými komínovými brekciemi, tak pevnými tělesy bazaltoidů (tefritů a bazanitů). Vysoký počet neovulkanických těles, pronikajících křídovými pískovci, ovlivnil vznik a morfologii Jelení skály v průběhu postvulkanické denudace. Z kvartérních sedimentů se v úzkých depresích a zářezech vyskytují deluviofluviální hlinitojílovité písky; rozsáhlé plochy, hlavně na severních svazích, pokrývají deluviaální hlinitokamenité sedimenty s občasnými bloky neovulkanitů a křemenných pískovců.

Obr. 1. Geologická skica studované oblasti. 1 – trachyty, fonolity, 2 – bazaltoidy, 3 – vulkanické (komínové) brekcie, většinou s proniky bazaltoidů, 4 – roztroušené klasty pískovců a kvarcitů, 5 – lesní cesty, 6 – železnice, 7 – vodoteče.

Na vrcholové části Jelení skály, na jejich severních svazích, i jižních svazích včetně blízkého sedla v okolí Nové Huti (obr. 1), byly na povrchu nalezeny četné zaoblené klasty s a-osou do 45 cm délky, mnohem hojnější jsou však klasty s délkou a-osa mezi 10 a 20 cm. Klasty jsou tvořeny sedimentárními horninami – středně až hrubě zrnitými, křemitými pískskoci, méně už kvarcity a rezavými železitými pískskoci; prozatím mezi nimi nebyl zjištěn vulkanický materiál. Složení klastů indikuje jejich starý, předvulkanický původ. Klasty netvoří nikde souvislý pokryv, vesměs jsou roztroušené po povrchu. Na povrchu jednotlivých klastů jsou patrné projevy eolicke koraze. Některé hrany jsou formovány eolicou činností, nelze je však považovat za typicky vyvinuté hrance. Jejich tvar vylučuje aktivní transport, spíše byly zaobleny dlouhodobou expozicí na povrchu terénu a vlivem eolicke koraze.

Významným dokladem pro předvulkanický vznik a rozšíření klastů je i jejich nález v tělese komínové brekcie, na z. svahu Pěnkavčího vrchu (792 m n. m.), 1,5 km sv. od Stožce. V tomto případě jde o dva dobře zaoblené klasty středně až hrubě zrnitých, křemitých slabě železitých pískskoců (viz foto v příloze I). Zaoblené pískskocce z tufu (vulkanické komínové brekcie podle dnešního zařazení) uvádí z okolí Svoru, z návrší Falkenberg, již VORTISCH (1913). Nález zaoblených klastů pískskoců z těles komínových brekcií u Kytic uvádí též SHRbený (1960). Údaje o absolutním stáří vulkanitů z oblasti listu Dolní Podluží a blízkého okolí se pohybují v rozmezí 39,1–6,0 až 23,8–3,6 Ma (PFEIFFER – KAISER – PILOT 1984; SHRbený – VOKURKA 1985). Z těchto dat vyplývá, že vulkanická činnost probíhala již od konce eocénu a pokračovala až do pliocénu.

Tyto klasty představují relikty pokryvu primárního zarovnaného povrchu, s největší pravděpodobností pediplénu. Minimální stáří tohoto paleopovrchu je možné určit na

základě jeho předvulkanického vzniku, které lze doložit jak nálezem klastů křemitých pískskoců v komínových brekciích, tak i výškovým rozčleněním původního zarovaného povrchu morfogenetickou fází tvorby neovulkaničt. Chronostratigraficky lze proto tento zarovnaný povrch s největší pravděpodobností zařadit do eocénu. Pro přesnější časové zařazení jsou nutná detailnější data o stáří komínových brekcií obsahujících klasty silicifikovaných pískskoců až kvarců až železitých pískskoců.

Literatura

- ČECH, S. – VALEČKA, J. (1994): Cretaceous. In: CHLUPÁČ, I. – VRÁNA, S. (eds.): Regional geological subdivision of the Bohemian Massif on the territory of the Czech Republic. – J. Czech Geol. Soc., 39, 1, 136–139. Praha.
- FEDIUK, F. (2000): Petrografický výzkum tertiérních vulkanitů na listech 02-224 Varnsdorf a 02-242 Dolní Podluží v severních Čechách. – Zpr. geol. Výzk. v Roce 1999, 31–33. Praha.
- KŘELINA, J. – VALEČKA, J. (2000): Nová tělesa tertiérních vulkanitů na listu 02-242 Dolní Podluží. – Zpr. geol. Výzk. v Roce 1999, 22–24. Praha.
- PFEIFFER, L. – KAISER, G. – PILOT, J. (1984): K-Ar Datierung von jungen Vulkaniten im Süden der DDR. – Freiberg. Forsch.-H., R. C., C 389, 93–97. Freiberg.
- SHRBENÝ, O. (1960): Geologická a petrografické poměry území mezi Novým Borem a Krásným Polem v severních Čechách. Diplomová práce. – MS Přírodověd. fak. Univ. Karl. Praha.
- SHRBENÝ, O. – VOKURKA, K. (1985): Současný stav geochronologického a izotopického výzkumu neovulkaničt Českého masivu a jejich uzavřenin. – MS Čes. geol. úst. Praha.
- VALEČKA, J. et al. (2000a): Základní geologická mapa ČR, 02-242 Dolní Podluží. – MS Čes. geol. úst. Praha.
- VALEČKA, J. et al. (2000b): Vysvětlivky k základní geologické mapě ČR 1 : 25 000, list 02-242 Dolní Podluží. – MS Čes. geol. úst. Praha.
- VORTISCH, W. (1913): Geologische Untersuchungen in der Umgebung von Zwickau in Böhmen. – Lotos, 62, 144–146. Praha.

Fotografie zaoblených klastů pískskoců je v příl. I.